

Várnai Tímea

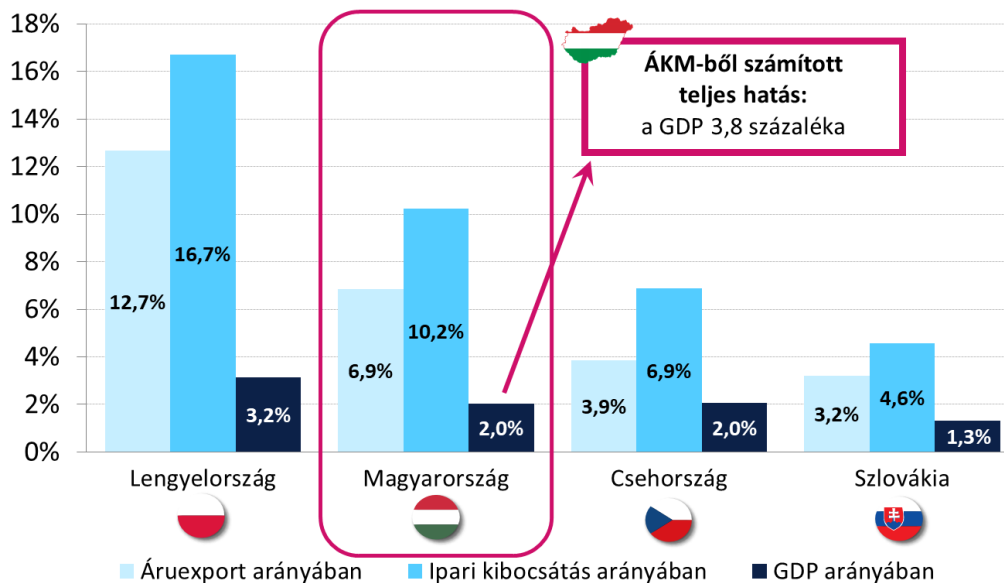
Élelmiszeripar: válságálló és növekedési tartalékot rejtő iparág

A következő évtizedben az élelmiszerellátás biztonságának felértékelődése az élelmiszeripar jelentőségének növekedését eredményezi, miközben az élelmiszervásárlási és élelmiszerfogyasztási szokások változása kiaknázatlan növekedési lehetőségeket rejt magában. Hazánkban is kiemelt figyelmet érdemel az élelmiszeripar az ágazat válságálló természetének, valamint a benne rejlő növekedési tartaléknak köszönhetően. Különösen felértékelődik az ágazat stabilitása a COVID-19 járvány idején, amikor több más ágazatban is csökken a külső és belső kereslet. A feldolgozóipar többi részéhez képest relatíve jó 2020. évi teljesítmény mögött azonban még nagy növekedési tartalék húzódik meg. Az élelmiszeripar termelékenysége és egységnyi kibocsátással megtermelt hozzáadott értéke számottevően elmarad hazánkban a régiós átlagtól. Ez a különbség az új élelmiszervásárlási és élelmiszerfogyasztási trendek követésével és kihasználásával csökkenthető, és így az élelmiszeripar húzóágazattá válhat a jövőben.

Beágyazott ágazat, válságálló teljesítménnyel

Magyarországon az élelmiszeripar az ágazat nagymértékű gazdasági beágyazottsága miatt kiemelt figyelmet érdemel. A hazai élelmiszer, ital és dohánytermék gyártása ágazat (továbbiakban: élelmiszeripar) gazdasági súlya körülbelül fele a járműiparénak: az ipari termelés 10,2, az áruexport 6,9, illetve a hozzáadott érték 2,0 százalékát tette ki 2019-ben. Az ágazat méretét tekintve a visegrádi négyek közül egyedül Lengyelország előzi meg hazánkat. A járműiparral ellentétben azonban az élelmiszeripar beágyazottsága a hazai termelési folyamatokba kiemelkedő: az ágazatok között az élelmiszeripar belső felhasználásának aránya a legnagyobb. Ennek következtében az ágazat teljesítménye az Ágazati Kapcsolatok Mérlegéből (ÁKM) számított tovagyrúzó hatásokkal együtt a saját méretének majdnem kétszeresét, a GDP közel 4 százalékát érinti.

1. ábra: Az élelmiszeripar súlya a régió országaiban (2019)

Megjegyzés: a lengyel adatok az exportarány kivételével 2018-ra vonatkoznak.

Forrás: Eurostat, KSH, MNB

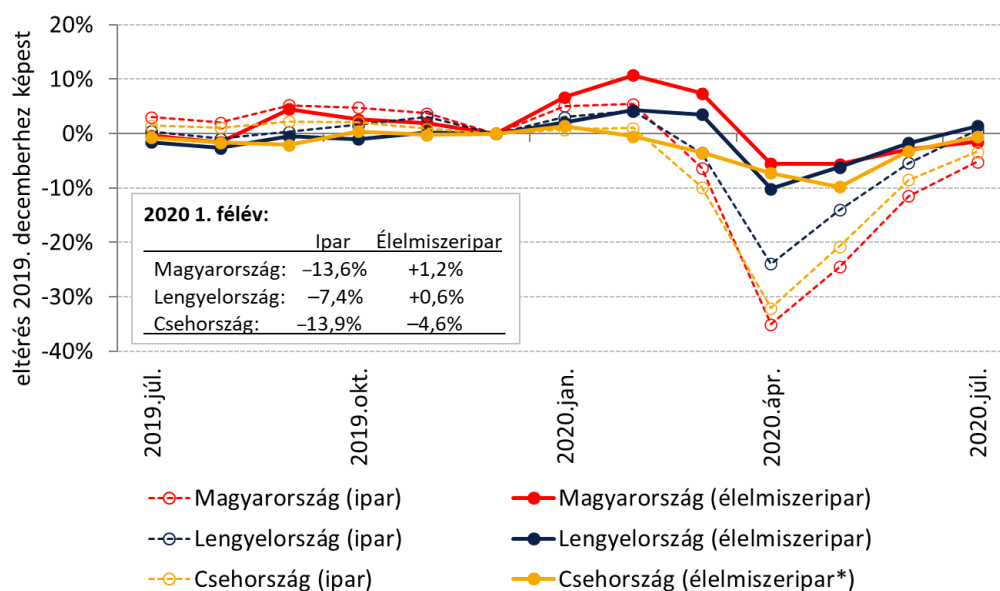
Az ipari szektor kedvezőtlen teljesítményével szemben az élelmiszeripar a koronavírus-járvány 2020 tavaszi első hulláma alatt válságállóan bizonyult a termékei iránti kereslet stabilitásának köszönhetően. 2020 első felében az iparban tapasztalt 10 százalékos meghaladó visszaesés ellenére a hazai élelmiszer, ital és dohánytermék gyártása ágazat 1,2 százalékkal növelni tudta a termelés volumenét az előző év azonos időszakához képest. Hasonlóan az ipari átlag fölött teljesített a régió élelmiszeripara is az idei év első felében: az ágazat termeléseszköskéése (Lengyelországban 0,6 százalék, Csehországban 4,6 százalék) mérsékeltebb volt az ipar visszaesésénél (7,4, illetve 13,9 százalék).

Ez a válságálló teljesítmény annak köszönhető, hogy az ágazat termékei (élelmiszerek, italok és dohánytermékek) iránti kereslet jövedelemrugalmassága alacsony, emellett az ágazat kibocsátása a válság kezdetén a készletfelhalmozás hatására is emelkedett. Az alacsony jövedelemrugalmassága abból fakad, hogy a háztartások a létszükségleti cikkekre, így az élelmiszerekre fordított kiadásukat jövedelmük csökkenése esetén is csak kisebb mértékben fogják vissza, mint az összes fogyasztási kiadásukat. A hazai élelmiszeripar termelésének értéke márciusban 13,5 százalékkal nőtt februárhoz képest, hogy kiszolgálja a lakosság megnövekedett, felhalmozási célú keresletét. Áprilisban – a korlátozások bevezetését követően – a többi alágazathoz hasonlóan az élelmiszeripar termelése is visszaesett (5,6 százalékkal), ami

azonban a járvány kedvezőtlen munkapiaci hatása ellenére jóval elmaradt az ipar 35 százalékos visszaesésétől. A termelést májustól fokozatos konszolidáció jellemezte.

Az élelmiszeripari termékek folyamatosan javították a külkereskedelmi egyenleget is. Az élelmiszerágazat termeléséhez hasonlóan az ágazat exportja is az ipari átlagnál kisebb mértékben csökkent a tavaszi hónapokban, amelynek eredményeképp hazánk külkereskedelmi egyenlegében stabilan teljesítettek az élelmiszeripari termékek. Az év első hat hónapjában az ágazat külkereskedelmi többlete végig 181 és 193 milliárd forint között alakult.

2. ábra: Az élelmiszeripari és a teljes ipari termelés volumenének alakulása a régió országaiban

Megjegyzés: Szlovákia esetében nem áll rendelkezésre élelmiszeripari adat. * Az élelmiszeripar ágazat adatai Csehország esetében nem tartalmazzák a dohánytermékeket.

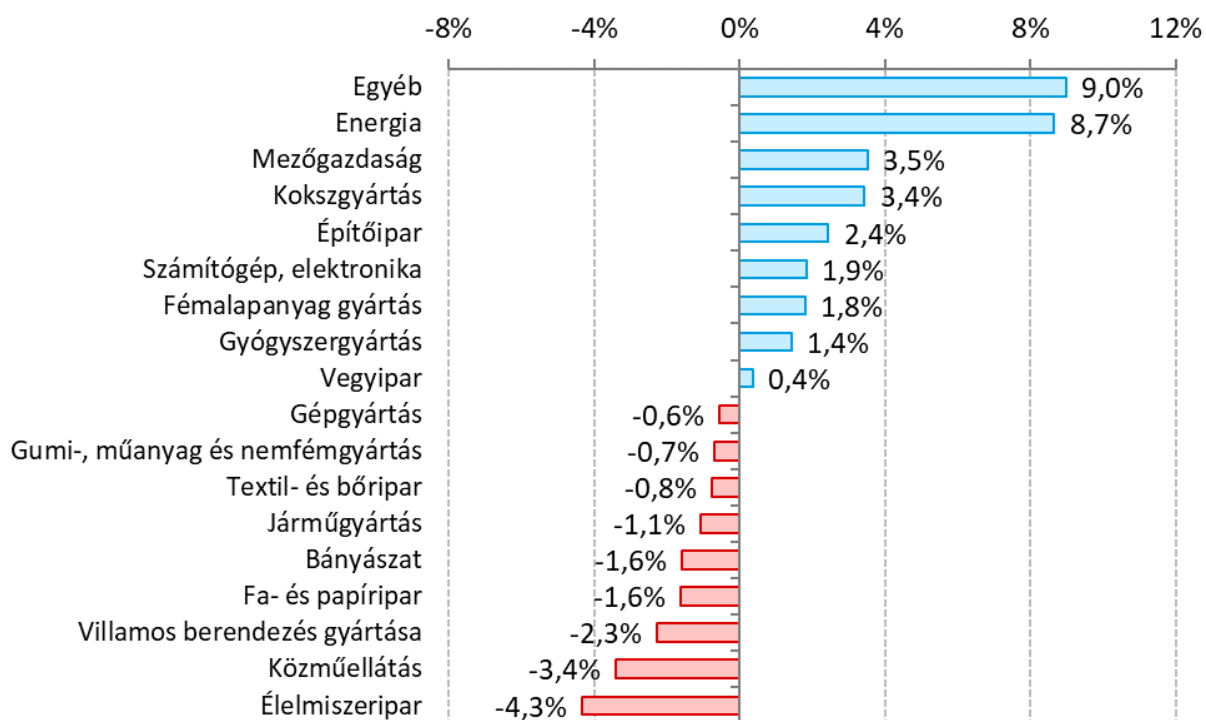
Forrás: Nemzeti statisztikai hivatalok, MNB

Az alacsony termelékenység jelentős növekedési tartalékot hordoz

Bár az ágazat a válság alatt is növelni tudta teljesítményét, de versenyképességi mutatói nem erősek. A visegrádi négyek közül Magyarország élelmiszeripara állítja elő a legkevesebb hozzáadott értéket egységnyi kibocsátással. A hazai élelmiszeripar egységnyi kibocsátással megtermelt 21 százalékos hozzáadott értéke a 2012 óta tartó emelkedő tendencia ellenére 2019-ben 4,3 százalékponttal (17 százalékkal) elmaradt a régiós átlagtól. Ez az arány mindössze fele az élelmiszeripar legnagyobb beszállító ágazatát jelentő mezőgazdaságénak. A termelő szektor ágazatait vizsgálva

az élelmiszeripar mutatja a legnagyobb mértékű elmaradást a régiós versenytársainkhoz képest.

3. ábra: Az ágazatok teljesítménye a régiós átlaghoz képest (2019, százalékpontos eltérés)

Megjegyzés: Egységnyi kibocsátással előállított hozzáadott érték. A régiós átlag a visegrádi négyek átlaga, Magyarország kivételével.

Forrás: Eurostat

Az erős nemzetközi versenynek kitett élelmiszeripar hozzáadott értéke 2013 és 2019 között a teljes nemzetgazdaságnál kisebb mértékben bővült, ami összefügghet a hazai ágazat régiós összevetésben is alacsony termelékenységével. Az exportorientált ágazat a növekedés mindössze 1 százalékát tudta biztosítani 2013 és 2019 között. A gazdasági átlagtól elmaradó növekedés összefügghet azzal, hogy az EU-27 rangsorában a hazai élelmiszeripar vásárlóerő-paritáson számított munkatermelékenysége a 24. helyezést érte el 2017-ben (a 26. helyezett Szlovákiát nem sokkal megelőzve), 32 százalékkal elmaradva a régió, és 47 százalékkal elmaradva az EU-27 átlagától.

Az élelmiszerágazat teljesítményében rejlő tartalékokat jól kihasználva hazánk többletnövekedést érhetne el a régió (és az Unió) országaihoz képest, amit az ágazat kiemelkedő mértékű gazdasági beágyazottsága is támogat. A termelékenység javításának ösztönzésével az erős nemzetközi versenynek kitett ágazat

versenyképesebbé válhatna az exportpiacainkon. Az ágazat megerősödése a koronavírus-járvány hatásaitól függetlenül is többletnövekedést nyújthatna a közeljövőben, amit az ágazat belső felhasználásának kimagasló aránya is támogat.

Az élelmiszeripar jövőbeli trendje további növekedést hozhat

A fogyasztók élelmiszerekkel szembeni elvárásai egyre inkább elmozdulnak az egészséges és friss, biztonságos, biogazdaságokból eredő ételek fogyasztásának irányába, ami további növekedési lehetőségeket jelent az élelmiszerágazat számára. Az egészségtudatos életmód külföldön a hazainál nagyobb mértékben elterjedt, de a belföldi kereslet is egyre nő az egészséges élelmiszerek és italok iránt. A tömegtermeléssel készült élelmiszerekkel szemben ezek magasabb hozzáadott értéket képviselnek, így a piaci részesedés növelése ezen a területen növekedési tartalékokat rejt magában az élelmiszeriparunk számára. Ehhez a mezőgazdasági termelés és az élelmiszeripar párhuzamos fejlődésére van szükség.

Az élelmiszervásárlási szokások között terjed az online vásárlás, ami lehetőséget ad arra, hogy a hazai szereplők új, akár a hazainál nagyobb méretű exportpiacainkon is terjeszkedjenek. A KPMG megállapítja a „COVID-19: Food & Beverage sector dynamic” élelmiszeripari hatáselemzésében, hogy a járvány elmúltával is magasabb maradhat a feldolgozott élelmiszerek megemelkedett e-kereskedelme, illetve megmarad a megnövekedett igény az élelmiszerbiztonságra és az élelmiszerlánc nyomon követhetőségére. Az új élelmiszervásárlási trendek követésével és a digitális technológia alkalmazásával a hazai élelmiszerágazat versenyelőnyre tehet szert, ugyanis a Deloitte élelmiszerágazati elemzései (The Future of Food, illetve The Future of Fresh) szerint a hagyományos lineáris értéklánc átalakul. A jövő értékláncában valós idejű adatok és statisztikák támogatják a digitalizált, intelligens automatizációt használó, fogyasztóknak közvetlenül is értékesítő ellátó hálózatok működését, és a hagyományos élelmiszer-kiskereskedelmi üzletek visszaszorulása várható.

Az új élelmiszervásárlási és élelmiszerfogyasztási trendek követésével és kihasználásával a termelékenységben jelentkező lemaradásunk csökkenthető, és a hazai élelmiszeripar húzóágazattá válhat a jövőben.

„Szerkesztett formában megjelent a Pénzcentrum.hu oldalon 2020. november 19-én.”